

DØDSFALD

NIELS LARSEN, HØJAGERGAARD, LANDERSLEV

4. JULI 1862—15. FEBRUAR 1949

Det blev en lang række af år, som det forundtes *Niels Larsen* at virke i; og han benyttede dem godt, både til egen gavn og til samfundets gavn.

Efter en god uddannelse overtog *Niels Larsen* i 1902 Højagergaard. Ved flid og sparsommelighed oparbejdede han sammen med sin dygtige hustru denne gård til at blive en mønstergård med orden både ude og inde og med en god økonomi.

Fra nær og fjern kom der besøgende, og de blev altid gæstfrit modtaget. Højagergaard er sikkert nok den bondegård her i landet, som har haft det største antal besøg af udenlandske mænd og kvinder, der ønskede at studere dens marker, stalde, hønseri, have og stuer.

Gennem årene har der også været et stort antal af unge mænd og kvinder fra udlandet som lærlinge. *Niels Larsen* fik herigennem mange gode venner i de forskellige lande, og ved passende lejligheder besøgte han en del af dem. Det er således ikke med urette, at dagbladene har betegnet ham som »Danmarks mest berejste bonde«.

En så dygtig og veloplyst gårdmand som *Niels Larsen* kunne ikke blive fritaget for at blive meget benyttet i landbrugets foreninger. Han var således i en lang årrække formand for Horns Herreds Landboforening og for Frederikssund Andels-svineslagteri. I mange år var han medlem af forretningsudvalget for Frederiksborg Amts Planteavlforening, og ved sin afgang derfra blev han udnævnt til foreningens æresmedlem. *Niels Larsen* var også i en årrække medlem af bestyrelsen for De samv. sjællandske Landboforeninger. Hans arbejde satte sig dybe spor overalt. I mange kredse i indlandet, men også i flere udlande vil budskabet om *Niels Larsens* død derfor blive modtaget med et: Æret være hans minde.

Niels Siggaard.

Det kgl. danske Landhusholdnings­selskabs generalforsamling

tirsdag den 7. december 1948.

(Referatet fortsat).

6. Beretning om »Fond til Landmænds Uddannelse«.

I slutningen af 1947 blev meddelelse om denne fonds midler for året 1948 sammen med de øvrige legatmidler for landbrugsstuderende tilstillet landbrugspressen og desuden ved opslag bekendtgjort på Landbohøjskolen. I henhold hertil indkom ialt 56 ansøgninger. Til 26 af ansøgerne blev af de øvrige legatmidler uddelt 3850 kr. til studium på Landbohøjskolen.

De øvrige ansøgninger blev tilsendt bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«, der indstillede, at der uddeltes 5 portioner à 100 kr. og 4 portioner à 75 kr., ialt 800 kr. — Denne indstilling blev godkendt af præsidiet.

Fonden har som bekendt sin egen bestyrelse. Den vil for 1949 komme til at bestå af den ledende præsident, forpagter *Aug. Bech* og det »ældst valgte« medlem af bestyrelsesrådet, kreditforeningsdirektør *Hans Hansen*, samt professor *Aksel Milthers*, godsejer *K. Langkilde* og inspektør *Ib Windfeld*.

7. Meddelelser om Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

a) Den almindelige kursusvirksomhed.

Sekretær *Ejnar Jensen*: Der er i årets løb afholdt 2 kursus, et for fodermestre og et kursus i studiekredsarbejde.

Fodermesterkursuset afholdtes på Lyngby Landboskole d. 20.—25. september med 48 deltagere. Foruden selve undervisningen var der arrangeret udflugter 2 eftermiddage, hvor man besøgte Forsøgsmejeriet, Favrholt, Kollekolle, Sophienborg og Frederiksborg slot. Desuden besøgte Frilandsmuseet, og en aften var deltagerne i Det kgl. Teater.

Ved samvirksomhedens møde i marts måned forelå et forslag fra Foreningen af danske Husholdningslærerinder om afholdelse af et instruktionskursus i studiekredsarbejde. Det blev her vedtaget at holde kursuset som et fælles kursus, hvorfor den op-

rindeligt foreslåede plan blev ændret og suppleret på nogle få punkter.

Kursuset blev holdt den 14.—16. oktober på Landbohøjskolen. Der var 85 deltagere.

b) *Landbrugets Brevskole.*

Forstander *H. M. Olsen*: I de 3 første år af brevskolens virksomhed — fra 1. september 1945 til 1. september 1948 — har antallet af indmeldelser været:

1945—46	5426
1946—47	5260
1947—48	9411

Disse tal angiver antallet af bestilte kursus og repræsentører ca. 14 000 forskellige personer. Der er ialt rettet ca. 350 000 opgavebesvarelser og ekspederet ca. 220 000 breve og pakker.

For året 1947—48 fordeler antallet af bestilte kursus sig således:

Forenings- og samfundskundskab .	160
Regning, dansk, engelsk	523
Regnskab	725
Planteavl	1457
Husdyrbrug	1194
Maskinlære	4298
Havebrug	438
Husgerning	616

Den store stigning i antallet fra året før skyldes først og fremmest en voldsom stigning i indmeldelserne til maskinkursus. Regner man for året 1947—48 med samme antal indmeldelser til maskinkursus som året før — nemlig ca. 1200 — bliver det samlede antal indmeldelser ca. 6300 mod 5700 året før. Der er altså også uden for maskinkursusene tale om en mindre stigning, men derimod er der konstateret en nedgang i interessen for at få kursuset fuldført.

Årsagen til den større ustabilitet kan ikke søges i ekspeditionen og behandlingen iøvrigt, idet retningslinierne fra de foregående år stadig er fulgt. Derimod har den voldsomme tilgang af deltagere i maskinkursus sikkert bibragt brevskolen en del mere ustabile elever, og dette kunne tænkes at påvirke fuldførelsesprocenten for den samlede elevmasse mærkbart.

Det store antal indmeldelser til maskinfag bragte i foråret 1948 brevskolen ind på tanken om at slutte deltagerne sammen i studiekredse og derved om muligt gøre arbejdet mere effektivt og

udbytterigt for den enkelte. Det ville derfor være aktuelt at forsøge, om et supplement kunne hjælpe på usikkerheden, og der blev derfor givet et supplement bestående af demonstration af de pågældende maskiner, således at deltagerne kunne få at se i praksis, hvad man havde beskæftiget sig med teoretisk. Deltagerne i de første studiekredse gav udtryk for, at dette supplement, som ikke medførte noget pristillæg, betragtedes som en hjælp i arbejdet. Derefter inddeltes deltagerne, hvor det var muligt, i studiekredse, normalt med den plan at arbejde med gennemlæsning af stoffet og overværelse af demonstrationerne i sommerens løb og gennemførelse af det egentlige brevskolearbejde i løbet af følgende efterår og vinter.

Indførelsen af dette supplement medførte ikke nogen stigning i indmeldelsernes antal.

Sidste 3 måneder før oprettelse af studiekredse: 551 deltagere pr. md.

Første 3 måneder efter oprettelsen af 1. studiekreds: 483 deltagere pr. md.

Selv om tilgangen således ikke er øget, kan man dog ikke se bort fra, at der i visse tilfælde kan blive tale om en anden kategori af deltagere, når der til kursuset knyttes praktiske demonstrationer.

Der har i hovedsagen været tale om to forskellige kursus gennemført i studiekredsform:

1) Kursus i traktorlære med en traktormontør til at demonstrere traktorens forskellige elementer. 2) Kursus i traktor- og maskinlære med en traktormontør til at demonstrere traktorens forskellige elementer, en undervisningsvant landbrugskandidat til at gennemgå de sværeste og mest betydningsfulde afsnit af maskinlæren og en til gennemførelse af enkelte maskindemonstrationer kvalificeret mand.

Der var regnet med, at disse kursus med demonstrationer kunne gennemføres i studiekredsform uden prisforhøjelse, idet studiekredsene normalt kan behandles som en enhed, hvad korrespondance m. v. angår og ofte tillige med hensyn til forsendelser, rettelser af skriftlige arbejder m. m., men det har vist sig, at de besparelser, der kunne opnås på denne måde, ikke kunne opveje omkostningerne ved demonstrationerne, og det har derfor været nødvendigt at indføre en mindre prisforhøjelse.

Studiekredsene i maskinlære er gået noget forskelligt, idet det dog må pointeres, at man endnu ikke kan bedømme, hvorledes det egentlige brevskolearbejde vil forløbe i en hel del af studiekredsene. Som helhed må det dog siges, at studiekredsene har medvirket til en hurtigere og mere grundig gennemførelse af kursuset end i tiden forud. Det har bl. a. givet sig udtryk i, at der

i løbet af sommeren 1948 er udskrevet ca. 2000 diplomer for fuldt gennemført kursus, og dette er adskillige gange det normale på denne årstid.

Der har været studiekredse, hvor mødeprocenten til demonstrationer og teorigenngang har ligget højt (80—ca. 95 pct.), og hvor der allerede i sommerens løb er kommet god gang i det egentlige brevscole-mæssige arbejde. I andre kredse har mødeprocenten været nogenlunde tilfredsstillende efter almindelig vurdering, og det ser ud til, at gennemførelsesprocenten vil blive omkring det normale. Årsagerne til et mindre godt forløb i en del af kredsene kan tilskrives forskellige faktorer, så vidt det har kunnet konstateres: Misforståelser stammende fra indtegningen, uheld med maskiner eller mangelfuld forberedelse fra deltagerens side.

Inden for den enkelte studiekreds findes deltagere, som har været tilfredse med udbyttet, ligesom der findes deltagere, som er utilfredse, hvilket ikke er så mærkeligt, når det tages i betragtning, at brevscole har en meget uens sammensat elevmasse. Som grundregel kan det imidlertid slås fast, at gør man for lidt ved det selv, kommer udbyttet heller ikke til at stå i forhold til det opnåelige.

Det er vanskeligt at få økonomien i orden ved en brevscole, hvor man som her lægger så stor vægt på, at deltagerne gennemfører kursuset helt. Bl. a. er der i årets løb skrevet og afsendt mellem 40 og 50 000 breve, ligesom det nødvendige kontrolapparat kræver en stor indsats. Dertil kommer det daglige ekspeditionsarbejde, der er meget arbejds- og portoforbrugende, og sammen med alle de øvrige omkostninger har de her nævnte også medført en udgift, der har været større end indtægten. Landbrugets brevscole har i årets løb modtaget et tilskud fra undervisningsministeriet på knap 2 kr. pr. indmeldt kursusdeltager, hvilket godt og vel opvejer den forøgelse af portoen, der har fundet sted siden brevscoles start.

Efter forstander *H. M. Olsens* beretning fulgte en kort diskussion, hvorunder konsulent *Knud Iversen* omtalte et kursus, der havde været afholdt på Stevns. Han var ked af, at han ikke kunne frembære en tak for arbejdet, men var ikke i tvivl om, at der var udført et stort arbejde. Dette arbejde kunne dog kritiseres, og konsulent *Iversen* ville hovedsagelig rette sin kritik mod oprettelsen af de såkaldte maskinkursus og navnlig mod den form, som var anvendt for at hverve deltagere til disse kursus. Denne fremgangsmåde med agenter havde blandt de unge landmænd svækket tilliden til Landhusholdningsselskabet. Konsulent *Iversen* syntes, at det var beskæmmende, at man ved disse agenter

lokkede 75 kr. fra de unge mennesker til sådanne kursus og henstillede, at Landhusholdningsselskabet ikke fremtidigt lagde navn til den form for indtægning af deltagere til brevskolekursus.

Hofjægermester *Gregers Juel* spurgte præsidiet, om Landhusholdningsselskabet ville fortsætte med afholdelsen af disse kursus med maskindemonstrationer.

Forstander *H. M. Olsen* svarede konsulent *Iversen*, at han godt erindrede det pågældende kursus. Det kunne næppe være undervisningen, man havde været utilfreds med, idet der var benyttet lærerkræfter fra Teknologisk Institut og Landbohøjskolen. Lærerne var instrueret om, at der skulle lægges særlig vægt på de ting, der havde betydning for den praktiske landmand. Det er muligt, at enkelte deltagere er faldet fra, fordi kursuset ikke var så spændende, som de havde ventet.

Konsulent *Knud Iversen* ville her over for påpege, at det ikke var lærerkræfterne, hans kritik gjaldt, men alene den måde, hvorpå man samlede deltagere, og den var ikke Landhusholdningsselskabet helt værdig.

Hofjægermester *Lüttichau* udtalte, at man helt ville holde op med disse maskinkursus i fremtiden, bortset fra at man ville fuldføre de kursus, der allerede var i gang, og så fortsætte med almindelig brevskolevirksomhed. Hofjægermesteren fremhævede sin glæde over, at det ikke var lærerkræfterne, der var noget i vejen med.

8. Meddelelse om uddelingen af Landhusholdningsselskabets hædersbelønninger og duelighedsmedailler og andre belønninger.

Hofjægermester *Chr. Lüttichau* meddelte, at der i år var indkommen 9 indstillinger til hædersbelønning for landboflid. Besigtigelsen fandt sted i juni—juli måneder.

Selskabets store sølvbæger tildeltes gårdejer *Jens Dam*, St. Spagergaard, Østerlars, og fru *Laura Svejstrup Madsen*, Simmel pr. Sdr. Omme.

Det almindelige sølvbæger tildeltes gårdejer *Jonas Kloster Jonassen*, Hygild pr. Ejstrupholm, gårdejer *Kr. Larsen*, Fjølstervang, Kibæk, og gårdejer *Marinus Pedersen*, Thorsted, Grønbjerg.

Foruden hædersbelønning for landboflid, der i hovedsagen går til hedeopdyrkere og andre, der har præsteret tilsvarende landvindingsarbejde, uddeler selskabet i sjældnere tilfælde også sølvbægere for anden særlig fremragende indsats inden for landbru-

gets område. I år er der faldet en af disse sjældne udmærkelser, idet frøavler *R. Nielsen Kold*, Strynø, af Gammeleje-legatet som belønning for særlig fremragende indsats til landbrugets fremme har fået tildelt selskabets største sølvbæger.

Af indstillinger til *duelighedsmedailler* modtoges i år 56, hvoraf de allerfleste havde usædvanlig lang tjenestetid og fine anbefalinger. Der uddeltes ialt 27 sølvmedailler til følgende:

Skovarbejder *Niels Nielsen*, Haldrup.

Husbestyrerinde *Johanne Hemmingsen*, »Engtoft« pr. Køge.

Husbestyrerinde *Mathilde Kristine Rasmussen*, Kassebølle.

Landmand *Rasmus Jørgensen*, Iglekærgaard, Thoreby pr. Flintinge.

Skovfoged *Christian Daubjerg*, Nøruplund pr. Tirstrup, Østj.

Medhjælper *Ole Olsen*, Damsbro pr. Sjørslev.

Husbestyrerinde *Anna Kristine Valborg Pedersen*, Ejstrup.

Skovløber *Chr. Larsen*, Morudskov pr. Farstrup St.

Staldmester *Anton Andersen*, Nyrupgaard pr. Kvistgaard.

Medhjælper *Josef Gromada*, Benzonsdal, Taastrup.

Fodermester *Rasmus Albæk*, Benzon pr. Gerrild.

Fodermester *Jens Peter Jensen*, Kastaniegaarden pr. V. Hæsinge.

Husbestyrerinde *Christiane Nielsen*, Uhe pr. Farre.

Fodermester *Jens Rasmussen*, Ll. Sorvad, Vivild.

Husbestyrerinde *Petrea Nielsen*, Øse, Nordenskov.

Husbestyrerinde *Anna Marie Nielsen*, Bjerring pr. Bjerringbro.

Husbestyrerinde *Sørine Kirstine Pedersen*, Orten pr. Varde.

Bestyrer *Martin Nielsen*, Drøstrup pr. Fjerritslev.

Husbestyrerinde *Marie Katrine Bitsch*, Jegstrup pr. Ravnstrup.

Forkarl *Rasmus Hansen*, Kirkemosegaard pr. Saksøbing.

Malkekone *Frida Jensen*, Skovhastrop pr. Hvalsø.

Medhjælper *Niels Nielsen*, Ny Hjallesegaard pr. Hjallesø.

Fodermester *Peter Christensen*, Vadbjerggaard pr. Fjelstrup.

Medhjælper *Anton Mortensen*, Visborg.

Husbestyrerinde *Ellen Marie Vestphal*, Lille Andst pr. Andst.

Landarbejder *Christian Madsen*, Børglum Kloster pr. Vraa.

Husejer *Marius Andersen*, Horreby pr. Karleby.

9. Meddelelse om virksomheden i udvalget for unge pigers huslige uddannelse.

Arbejdet på udvalgets kontor er nu organiseret, så det forløber uden større svingninger.

Korrespondancen har i det sidste år været på 6402 breve og skrivelser.

Der er 558 læresteder med 377 unge piger tilmeldt uddannelsen.

De sidst tilmeldte unge piger har til november 1948 modtaget den af konsulenten udarbejdede arbejdsbog »Hvad jeg lærte«, der

for eftertiden vil blive obligatorisk for unge piger under uddannelse.

De nu afsluttede amtsmøder for lærestedshusmødre har styrket arbejdet — ligesom de unge piger fortsat viser interesse for uddannelsen.

Konsulenten har ligesom de foregående år aflagt besøg på ungdomsskolerne, afholdt læresteds- og tillidsmandsmøder og talt ved en del offentlige møder, ialt med 86 rejsedage.

10. Meddelelse om Landhusholdningsselskabets uddannelse af landvæsens- og foderelever.

Konsulent *Chr. Aage Krogsriis* redegjorde for de pågældende uddannelsesretninger og udtalte bl. a.:

Arbejdslederuddannelsen, der tilsigter en uddannelse med henblik på ledende stillinger, navnlig inden for det større landbrug, har nu virket i 3 år. De elever, som i sin tid påbegyndte den med et par års anciennitet, er nu efter overstået militærtjeneste og skoleophold ved at have fuldført den. De skulle nu være kvalificeret til at overtage egen bedrift eller gå ind i stillinger som forvaltere på mindre eller som underforvaltere på større gårde.

Af den første årgang er der 18, der i årets løb er gået ind i sådanne stillinger. Selv om de er færdige med den egentlige uddannelse, har de dog så godt som alle bevaret forbindelsen med selskabet, ja, vi har i de fleste tilfælde, enten på den ene eller anden måde, medvirket ved deres ansættelse.

Vi har i årets løb haft fast samarbejde med 32 læresteder, hvortil kommer en del, som vi lejlighedsvis samarbejder med, navnlig lidt større bønderbrug, der virker som en slags forskole for arbejdslederuddannelsen. Et par læresteder er dog gået bort fra at have elever, midlertidigt eller varigt. Navnlig på de helt store gårde spores en tendens til at reducere antallet af elever, ikke mindst i vinterhalvåret. Den er forståelig, ja, vel en naturlig følge af den mekanisering, der for tiden foregår i mange større brug, men i uddannelsesmæssig henseende er det en beklagelig tendens. Fortsætter den i større målestok, må de større landbrug efterhånden indstille sig på, at deres medarbejderstab skal have hele uddannelsen på mindre brugsstørrelser eller på gårde, hvor mekaniseringen er mindre fremskredet.

Pr. 1. november havde vi 102 elever under arbejdslederuddannelsen eller landvæsensuddannelsen på det, vi forstår ved større landbrug. Det er 20—25 flere end i fjor.

For det alt overvejende flertal af eleverne gælder det, at de i kraft af deres indstilling, energi og dygtighed forstår at gøre sig gældende på rette måde. De er også flittige til at skaffe sig konsulentvejledning m. h. t. deres uddannelse og ligeså, når de skal

have nye pladser. Det sker både ved konsulentbesøgene, ved skriftlig og personlig henvendelse.

Landmandsuddannelsen er den gren af uddannelserne, der navnlig tager sigte på de unge landmænd, der regner med at skabe sig en fremtid som ejere eller brugere af alm. bønderbrug eller mindre brug.

Denne uddannelse gennemføres i visse egne af landet af Landhusholdningsselskabet, i andre egne af lokale ungdomsudvalg, delvis i samarbejde med Landhusholdningsselskabet. For tiden har selskabet på Fyn og i visse egne af Jylland ca. 25 elever under denne uddannelse på henved samme antal læresteder.

Under landmandsuddannelsen på Sjælland, Lolland-Falster, i Østjylland og i Sønderborg amt er der for tiden ca. 150 elever.

I løbet af året har selskabet endvidere medvirket til at finde egnede pladser for 25—30 nybegyndere, hvoraf en væsentlig del fra København.

I 1944 indgik Landhusholdningsselskabet i et samarbejde med de samv. sjællandske landbo- og husmandsforeninger i Det sjællandske Ungdomsudvalg, der senere tilsluttedes af foreningerne af unge landmænd. Der var inden for selskabet visse betænkeligheder ved, at det bandt sig så stærkt, også økonomisk, til ungdomsarbejdet i en enkelt landsdel, men afgørende blev det, at der her var mulighed for samling om ungdomsarbejdet på bred basis.

Med årene voksede både arbejdet og udgifterne stærkt. Selskabets vanskelige økonomiske stilling gav anledning til, at det så sig nødsaget til fra 1. april 1948 at trække sig ud af dette samarbejde. Det var med beklagelse, at det skete, men som forholdene lå, havde vi intet valg.

Fodermesteruddannelsen er stadig smertensbarnet. Det er vanskeligt at få elever der på samme tid har lyst til og forudsætninger for at skabe sig en stilling som fodermester. Følgen heraf er bl. a., at man i stigende grad går over til gifte folk i stalden i stedet for elever. Langt lettere er det at få landvæsenselever, der som et led i deres uddannelse skal et år i stalden.

Af foderelever samt underfodermestre, der er i færd med at afslutte deres uddannelse, er der for tiden ca. 15, og der har ikke kunnet skaffes elever nok til et kursus for foderelever på Tune Landboskole i indeværende vinter.

Litteratur.

Græsmarksbogen.

Græsmarksbogen. Af forstander *Kr. Hasle Nielsen*. Udgivet af Landbrugsforlaget. 112 sider. 110 illustrationer. 1948. Pris 6,75 kr.

Landbrugsforlaget udgav i 1948 Græsmarksbogen, der er skrevet af forstander ved Nordjyllands Landbrugsskole, *Kr. Hasle Nielsen*. Bogen, der er på 112 sider, er forsynet med et stort antal særdeles gode illustrationer, der på en fortrinlig måde supplerer bogens tekst. Forfatteren, der i en årrække har virket som konsulent for Foreningen af jydsk Landboforeningers Græsmarkssektion, er i besiddelse af en betydelig indsigt i græsmarksforhold og har i en kort og meget klar form omtalt de mange spørgsmål vedrørende græsmarkerne.

Græsmarksafgrøderne beslaglægger omtrent 40 pct. af det samlede landbrugsareal, så det er indlysende, at udbyttet af disse er af meget afgørende betydning for hele landbrugets økonomi. Græsmarkerne har mulighed for at give et betydeligt større udbytte end det gennemsnitsudbytte, der i almindelighed nævnes for disse; variationerne er nemlig meget store fra ejendom til ejendom. Det fremgår af bogens afsnit om græsmarkernes udbytte og økonomi, at det største udbytte pr. arealenhed giver den laveste produktionspris pr. foderenhed. Ved en forøgelse af græsmarkernes udbytte kan der på det samme areal holdes større besætning, eller den forhåndenværende besætning kan nøjes med et mindre græsareal, så der kan frigøres jord til anden benyttelse. I Græsmarksbogen er omtalt de mange forhold, der er at tage hensyn til, og de veje, der er at følge for at opnå det bedste resultat.

I et afsnit om græsmarkernes planter er for såvel bælgplanterne som for græsserne de vigtigste botaniske kendetegn nævnt, således at det ved hjælp heraf er forholdsvis let i marken at kende forskellige arter fra hverandre, selv i blomsterløs tilstand. Endvidere er omtalt de forskellige arters dyrkningsvilkår. Derefter følger der afsnit om frøindkøb og frøblandingens sammensætning, hvor der blandt andet er nævnt Eksempler på frøblandinger til de forskellige jordtyper og til den brug, man ønsker at gøre af græsmarkerne.

Forfatteren har vedrørende spørgsmålet om udlægsfrøets såning omtalt resultater af forsøg og undersøgelser over såmåden, sådybden og såtiden og understreger den store betydning, det har at anvende den rigtige fremgangsmåde og at udføre arbejdet med omhu.

I et afsnit om græsmarkernes sædskifteforhold er de forskellige græsmarkstyper og deres berettigelse under forskellige forhold omtalt. Der er mange forhold, der øver indflydelse på græsmarkernes placering i sædskiftet og på hvilken græsmarkstype, man i det enkelte tilfælde skal foretrække.

Det er ikke nok at vælge den rigtige type af græsmarker, at der anvendes den bedste udsæd og frøblanding, og at såningen gennemføres på den helt rigtige måde, men græsmarkernes tilførsel af gødning og deres rigtige benyttelse og pleje er af mindst lige så afgørende betydning for udbyttet. Forfatteren har da også gjort spørgsmålene om gødskning og benyttelse til genstand for en udførlig omtale.

Forfatteren fremhæver stærkt betydningen af kløverbestanden og dens andel i græsmarksudbyttets størrelse og kvalitet. Resultater af forsøg og undersøgelser viser, hvorledes den rette gødningstilførsel og benyttelse bidrager til den bedst mulige kløverbestand. Græsmarkernes rigtige benyttelse, der hører til de vanskeligste problemer i græsmarksdriften, er af stor vigtighed for at bevare de gode udviklingsmuligheder for kløveren og for at opretholde græsmarkens produktionsevne. Det er et forhold, der ofte i praksis ikke skænkes tilstrækkelig opmærksomhed. Forfatteren har på en fortrinlig måde meget indgående omtalt de mange forhold, der her er